

Yazar: YUNUS NADI

Zafer Vekası

Mebusan

tarihi

Meclisindeki müzâkereler

Bu telgraf mecliste bir bomba tesiri yapmıştı. Çünkü Osmanlı askerinin payitahtta birbirile çarışmasının vehameti ilk nazarda herkesi telâşa düşürmüştü. Bu yüzden mebuslar arasında münakaşalar dahi olmuştu. Yusuf Kemal beyin bu baptaki beyanatını nakledeyim.

«— Arkadaşlar! Mebus olduğumuz vakitten bu âne kadar geçen ahvali şöyle bir hatırlarsak görürüz ki biz mebus olduğumuzdan dolayı bu milletten çok lûtuft görüldük. Her birimiz — şüphesiz evvelâ kendim için söylüyorum — haddimizin fevkinde hürmet ve saadetlere razı olmaduk. Bu hürmetleri gördüğümüz vakit de şüphesiz memnun idik. İşte bugün de onların külfeti geldi. Millet bizi buraya yalnız milletin iltifatına, nimet ve ihsanlarına nail olsun diye göndermedi. Millet derdine deva olmak için gönderdi.

Biz de yemin ettik. Milletin iltihabını kabul ettik. Kendimizde bir azım, bir kuvvet gördük, buraya geldik. Bugün milletin başında dönen bu korkuyu izaleye çalışmazsak tarih bize lânet edecektir. Ufacık bir hâdise cereyan etti. Asker geldi, burada bazı isteklerde bulundu. Biz eğer milletin mebusları, milletin babaları isek onlar bizim evlatlarımızdır. Evlât yekdiğilerle döğüşebilir. Baba onları te'dip eder. Fakat vaktâ ki evlâdın namusuna, hayatına taarruz edilirse, taarruz edenler evlât değildir. Bir ecnebi devletin donanması gelmiş bir tarafta bekliyor, öbür devletin donanması gelmiş diğer tarafta bekliyor. Millet hevecanda. O halde hakikî olarak diyorum ki vatan tehlikede.. bütün vatanın imidi, istikbali bizdedir. Rica ederim, vatanı kurtaralım. Başka halâs yok. Mahvolacağız.. Nasıl şimdi o asker buraya gelip yekdiğerine kürşün atması Osmanlı milletin mahvını mucin olursa bu sırada ölmenin ehemmiyeti yok; çünkü bu en meşhûr, en şerefli bir ölümdür. Binaenaleyh oradan gelen asker «bizim bu hükûmete emniyetimiz yoktur, şüphesiz, hükûmetin göndereceği nasihat hevetini dinlemeyeceğiz» diyecekler. Onların bütün ümidi burarda mebusan heyetindedir. Bu aşer meşrutiyet için geliyor. Buradaki asker de meşrutiyet istiyor. Binaenaleyh hükûmet teklif etmesizin düşünelim. Bugün reis seçimi le vakit geçireceğimize o vatan evlatlarına koşalım. İcimizden bir heyet gitsin. Rica ederim. Vatan mahvoluyor desin. Biz şiddetli, konuşalım. Lâzım gelirse valvaralım. Lâzım gelirse te'dip edelim. Hakikî tehlikeyi âleme, millete anlatalım. Vatanı kurtaralım. Biz bu teklifi hükûmetten gelmiş gibi değil, kendimizden kabul edelim ve hemen kosarak vatanı kurtaralım».

Catalcaya yollanacak mebuslar

Bunun üzerine Maarif Nazırı Abdurrahman efendinin, mebuslardan mürekkep bir heyet gitmesi ve bunun için bir tren hazır olduğunu bildirmesi üzerine derhal Hasan Fehmi, Zeynelâbidin, Salim, Fehmi, İsmail Hakkı, Süleyman Şerif, Abdüllah Azmi, Nureddin, Kozmî, Yusuf Kemal, Mustafa Arif, Boşo, Ömer Fevzi, Tahir, Arif İsmet, Honeos, Abdülkadir Hasimi, Abdülhamid Zehravi, Kasım Zeynel, Sükrü, Ali İlyas, Asım, Yahya, ve Ar-

takes efendiler ile Esad, Fuad, Rıza Paşalardan mürekkep geniş salâhiyetli haiz bir heyeti mebusan tayin etti.

Hükûmet ise vilâyetlerin tehditlerine, Catalcada askerin her an İstanbul taarruza girişebileceği ihtimaline ve halkın bundan ileri gelen telâş ve ıztırabına karşı şaşkınlıkla bir halde zâhiren metanetini muhafaza eder gibi görünerek o gün aşağıdaki resmî beyannameyi neşretti.

Hükûmetin tebliği

«Ahiren İstanbulda vukua gelip Allahın iznile kâmilan bertaraf edilmiş hâdisenin taşfalarına gûya meşrutiyet idaresi aleyhinde bir irtica hareketi şeklinde aksetmesinden dolayı Selânikten bir tabur kadar Osmanlı askeri İstanbula gelmek üzere hareket etmiş ve Catalcada ki topçu askerlerinden de 600 kadarı bugün trenle İstanbul gelmiş ise de gelen askerler meşru itidat meşrutamızın her türlü taarruzlarını masun olarak yerinde ve mebusan kırım heyetinin de iltima halinde memleket selâmetine ait müzakerelerle evvelden olduğu gibi (!) meşgul bulunduğumuz ve hamdolsün memleket âsayaşince endise edilecek hiçbir tehlike mevcut olmadığını gözlerle görüp muzikalarını çalarak müsterih avdet etmekte oldukları gibi kanunu esasımızın ahkâmı tamamille mahfuz olup buna zid yâni lâmlar ve şayialara kulak asmanın lâzım Hadimköyüne gelen asker kuvvetine anlatılması için de Top-hâne Nazırı Ferik Hürsid Paşa ve ders vekili Halis efendi hazretleri ile erkânı harbiye livalarından Mahmud Paşa ve diğer zevâtian mürekkep bir heyet dün akşam hususî trenle gönderilmiş ve icra kılınan tebligat üzerine adı geçen askerî kuvvetin İstanbula gelmek fikrinden vazgeçmiş oldukları şimdî alınan telgrafnameden anlaşılması ve kanunu esasının ve idareci meşrutâ ile mebusanın selâmet ve muhafazasına fiilen emniyet hâsıl edilmek üzere şimdî mebusanı kırımardan ötüz kadar zatın te'dimküyüne gönderilmesi mebusanca karar altına alınarak onlar da hemen hareket etmek üzere bulunmuş olduklarından ahalimizde bir veçhile telâş ve endişeye yer olmadığını ve herkâsin tam güvenle iş ve işlemlerle meşgul olmaları lüzumunun ilânına iptidar kılındı. 4 nisan 1325»

Vilâyetlerden gelen ve meşrutiyeti istiyen telgraflar okundukça mebusların heyecanı yavaş yavaş sükûn buluyor, arkalarında köca bir milletin bulunduğu hissi kalbî vecdianlarını takviye ve temin ediyor, hattâ Catalcaya gelmiş olan kahramanların kararlı halleri her an meydana çıkıyordu. Onun için dir ki o celsenin devamı esnasında son teşekkül etmiş olan kabinenin meşrutiyetini iddia eden İsmail Kemal bey:

«— Burâda, bu meclisi mebusandan biri çıkıp derse ki «Ben korkudan rey verdim. Bu bir vakisedir. Ve bunu tasavvur edemem. Bize karşı hiç bir taarruz vukubulmadı. Hattâ en büyük delili de burada bulunan askerin vaziyeti idi. Dedikleri zaman mebusandan Dagavaryan efendi atılarak:

«— Arkadaşlarımız öldü. Daha ne istiyorsunuz? Demiş, Mehmet Ali bey ise:

Boğaziçi Üniversitesi

Arşiv ve Dokümantasyon Merkezi

Jale İnan Arşivi

JALBIO0700413